

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд

на ВЕНЕТА СИРАКОВА,

докторант на самостоятелна подготовка по направление 2.1. ФИЛОЛОГИЯ
при Нов Български Университет

на тема “(Не)видимост на преводача при превода на поезията на Габриела
Мистрал
(Темата за майчинството)”

Рецензент: проф. д.ф.н. Евгения Вучева,
Софийски Университет “Св. Климент Охридски”

Представеният за рецензиране дисертационен труд е истинско предизвикателство, което по мое мнение надхвърля първоначалния замисъл на своя автор – той вплита в едно системния поглед на историографа в преводознанието, аналитичността на теоретика, тънките наблюдения на практика и майсторството на преводача. С други думи, В. Сиракова съчетава блестящо вижданията на изследователя, практиката, творческите дирения и усета на преводача, за да поднесе една обоснована интерпретация на преводаческата проблематика в поетичното творчество на емблематичната за Испаноамерика поетеса Габриела Мистрал.

Едновременно с това ще изтъкна още две характеристики на труда. Макар и поставена в скоба в заглавието на труда, темата за майчинството в поетичния свят на чилийската поетеса е разработена не само от преводаческа, а и от литературоведска гледна точка: открити са ролята и

значението на творчеството на Габриела Мистрал в испаноамериканската литература и най-вече е проследено динамично развитие на майчинската тема – трайна и повтаряща се, но наред с това и безкрайно сложна и противоречива – в поезията на Мистрал в контекста на личния ѝ житейски опит, както и вписването на тази тема в общия ѝ поетичен свят (вж. задачи 3 и 4 на изследването, стр. 8). От друга страна, темата за майчинството е проектирана в широк социален, нравствен, идеологически, религиозен и културен контекст. Значителното място, отделено на по-широки литературни и културни измерения, на съпоставки с литературни и културни традиции на испанската и българската езикова общност създава предпоставка изследването да не се затваря единствено в проблематиката на техниките на превода, а да се разгърне към обосноваване анализ на преводаческия процес, като поднесе ценни заключения относно ефективността на крайното решение на преводача.

Работата е напълно дисертабилна и структурата ѝ отговаря на предложения замисъл. Състои се от въведение, четири глави, заключение, библиография и пет приложения, с общ обем на текста от 285 страници. Приложенията са особено информативни, тъй като съдържат биографични данни за Габриела Мистрал, пълен текст на стихотворенията от допълнителния корпус заедно с преводите им, авторска работна класификация на използваните преводни техники, подробни таблици, в които са отразени дяловете на използваните техники в превода на поетичната лексика, тропите и поетичния синтаксис по произведения и сборници, както и обобщителна таблица за превода на специфичната лексика от анализирания произведения.

Въведението насочва читателя към основната проблематика, свързана с рецепцията на поезията на Габриела Мистрал в съвременната българска културна среда, рецепция, изградена върху отношенията между писател, текст, преводач и читател. Още тук, заедно с поставянето на основния въпрос на преводачното знание за видимостта/невидимостта на преводача, В Сиракова заявява, че ще потърси възможно най-адекватния вариант за съвременната рецепция на произведенията на чилийската поетеса, като стъпи на

описанието на собствените си преводи и обоснове мотивите, които са я водили към вземането на едно или друго преводаческо решение. Целта на изследването е поставена на методологическа основа – да подкрепи или отхвърли мотивирано (на базата на собствени, работни преводи) целесъобразността на строгото отграничаване на трите основни тенденции в практиката на превода на поезия: като доближаване до автора и изходната култура, като доближаване до читателя и приемащата култура или като свободен творчески акт. За отправна точка служи методологичното предложение на Л. Венути за (не)видимостта на преводача като осъвременен вариант на двата традиционни подхода към превода – дословен срещу свободен превод.

Набелязаните конкретни задачи са свидетелство за дълбокото осмисляне на основната цел. Г-жа Сиракова върви поетапно от общото към частното, като постепенно стеснява и конкретизира всяка следваща задача. Тя тръгва от общата проблематика на съвременното дескриптивно преводазнание, обособяването му като научна област с основни насоки, школи и направления и развитието му в испаноезичните страни (Първа глава). Осъществява критико-аналитичен преглед на споменатите вече подходи с оглед на превода на поетични текстове (Втора глава). Поставя основните жалони, които ще ориентират преводаческия избор при оценката на извънезиковите и на чисто езиковите факти в анализирания корпус (Трета глава). За целта очертава мястото и ролята на Габриела Мистрал в испаноамериканската литература – Нобелов лауреат с огромна популярност в Чили и цяла Латинска Америка и същевременно противоречив творец, с многобройни идентичности, със силно потисната женственост и болезнен стремеж към майчинство; представя необикновения ѝ, силно противоречив и динамичен, житейски и творчески път; проследява развитието на майчинската тема в поезията ѝ, пречупена през личния ѝ житейски опит; откроява характерните особености на езика и стила ѝ – съжителство на архаизми, диалектизми и неологизми, нетрадиционен правопис и пунктуация, богата символика, заимствана от природата и от Библията.

В Четвърта глава на изследването В. Сиракова предлага вече обстоен анализ на избраните произведения, описва подробно преводаческия процес и представя резултатите от извършените преводни промени в подобрения корпус, за да определи преобладаващия подход в превода и да обобщи резултатите от гледна точка на преводаческото присъствие в крайния текст. Коректно са уточнени използваните оперативни термини, предложена е собствена класификация на възприетите преводачески техники, която доказва надеждността си като работен инструментариум и по мое мнение, въпреки че няма претенции за общовалидност, е напълно приложима в преводаческата дейност и с други текстове. При всеки от четирите издадени приживе поетични сборника на Габриела Мистрал г-жа Сиракова запознава читателя с проблемите при превода на заглавията и на тематичните ядра на стихотворенията, предлага превод и детайлен анализ на едно избрано стихотворение, илюстрира и подкрепя достигнатите резултати с наблюдения върху допълнителен корпус от други произведения от стихосбирката, подобрани в зависимост от развитието на темата за майчинството в нея. Така приложеният подход гарантира по-голямата обективност на очертаните изводи, които, от една страна, определят спецификата на преводаческите решения при работата с всеки от поетичните сборници (с преобладаващо очуждаване или натурализиране) и конкретната роля на преводача (невидимост/видимост), а от друга – изграждат по-цялостна и стройна представа за проблемите при превода и рецепцията на поезията на Габриела Мистрал.

Зад сериозността на успешното изпълнение на заданието, което проследих накратко, стои осмислянето на различни работни хипотези за (не)видимостта на преводача и фактът, че авторката предлага и отстоява своя такава, заложената още в целите на изследването, а именно: “да се спазва деликатно равновесие между смисловата вярност и особеностите на поетичния език, като се правят компромиси по-скоро по отношение на формата, отколкото на съдържанието” (стр. 11). Прецизният анализ на избраните поетични творби на Габриела Мистрал е доказателство за целесъобразността на възприетия подход: (не)видимостта на преводача е

относителен критерий при оценката на преводните текстове, зависещ от спецификата на всеки текст. В конкретния случай В. Сиракова подхожда професионално и гъвкаво, без предварително заявени намерения да прилага определени схеми и да измерва в степени очуждаването или натурализирането на превода. Тя преценява детайлно многоликата и сложна поетична символика на всяка стихосбирка, на всяко стихотворение, на всеки стих, на всяко словосъчетание, на всяка дума, на всяка стилистична фигура, търси (и открива!) деликатното равновесие между форма и съдържание, подпомага най-цялостно читателската рецепция. Но най-вече – изпълнява блестящо основната цел, която си е поставила, като доказва, че “не открояването на странностите на оригинала при превода създава авторитета на преводача, а добре обмислената му стратегия и ясните му цели” (стр. 200), относителният баланс между форма и съдържание, който подпомага – в рамките на допустимото – читателската рецепция.

Краткото заключение представя в подреден и синтезиран вид всички изводи, до които е достигнала авторката в процеса на своето изследване.

Наред с онова, което вече посочих като достойнства на дисертацията, искам специално да откроя някои приносни моменти:

1. Направен е кратък, но задълбочен обзор на обособяването и развитието на преводознанието като наука, проследени са и са подложени на оценка концептуалните модели на теорията на превода и в частност на трите исторически обособили се основни подходи към превода на поезия – като доближаване до оригинала, като творчество и като доближаване до приемащата култура.

2. Преводознанието е поставено в логическа свързаност и последователност с възможно най-широк кръг от сфери на човешкото познание и научни области: история, философия, култура, литература, религия, психология.

3. Проведен е прецизен и непротиворечив анализ на преводните техники, приложими към подбрания тематичен корпус от поетичното творчество на Габриела Мистрал, анализ, който почива на ясни и строги критерии, като не подминава чисто езикови аспекти, характеризиращи и двата езика (езикови

категории, етимология, семантични полета, лексикално-семантични отношения, части на речта, фонетични, интонационни, морфологични, синтактични и стилистични особености). Тук със задоволство ще си позволява да отбележа, че направеното от В. Сиракова в Четвърта глава (която представлява същинската част на труда поради аналитичния си характер) се отъждествява с разбирането ми за преводознанието като компаративна стилистика. Тази глава е една издържана докрай компаративна стилистика.

4. Разработената класификация на преводните техники, която е изпробвана върху анализирания материал, може успешно да бъде приложена и върху други поетични текстове.

За задълбочеността на труда свидетелства внушителната библиография и приложенията с онагледяващ и статистически характер, за които вече стана дума по-горе. И тъй като говоря за сериозност и задълбоченост, ще поставя редом до тях непринудеността и лекотата, с които е написан трудът. В конкретния случай е видно, че отличният преводач е и отличен писател.

Авторефератът отговаря напълно на съдържанието на дисертацията и приемам всички приносни моменти, посочени в него.

Заклучение:

Въз основа на посочените качества на дисертационния труд, изключителната прецизност на проведения анализ и приносните моменти убедено препоръчвам на Научното жури да присъди на Венета Сиракова образователната и научна степен “доктор” по професионално направление 2.1. Филология – Теория и практика на превода.

11 октомври 2013 г.

Рецензент:

/проф. д.ф.н. Евгения Вучева/